

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HARIRII BAZRENSIS

NARRATIONES, CONSESSUM NOMINE

CELEBRATÆ,

SEX PRIORES,

UNA CUM EJUSDEM PRÆFATIONE.

EX ARABICO SERMONE IN LATINUM VERTIT, SUBJUNCTIS

NOTIS EXPLICUIT, EDIDITQUE

CAROLUS RUDOLPHUS SAMUEL PEIPER,

DIACONUS ECCLESIE EVANGELICÆ CERVIMONTANÆ.

EDITIO ALTERA, EMENDATA ET NOTIS AUCTA.

CERVIMONTII,

TYPIS CAROLI GUILIELMI IMMANUELIS KRAHNII.

MDCCCXXXVI.

VENUM PROSTAT LIPSIE APUD FRID. FLEISCHER.

VIRO EXCELLENTISSIMO, MAGNIFICENTISSIMO,

LIBERO BARONI

STEIN AB ALTENSTEIN,

**SERENISSIMI ET POTENTISSIMI BORUSSORUM REGIS IN REBUS RELIGIONIS ET OMNIS GENERIS
LITTERARUM IN BORUSSIAE REGNO CULTUM SPECTANTIBUS SUMMO MINISTRO,
ETC. ETC.**

MUSARUM ORIENTALIUM GLORIOSO PRÆSIDIO,

HAEC

ARABICÆ ELOQUENTIÆ PRINCIPIS PRIMITIAS,

TANQUAM DEBITUM TANTIS MERITIS OFFERIMENTUM,

QUAMVIS EXIGUUM,

DEVOTISSIMA MENTE

DICAT

EDITOR.

De Haririo et opere ejus Prodrömus.

Mos erat Arabibus, qui hodiedum inter eos obtinet, ut, temporis jucundo modo fallendi causa, publica quadam domo convenirent, commodeque considerent, dum multorum illorum, qui apud eos narratorum artem exercebant, aliquis, historiölam, fabulamve, ad eorum gustum compositam, exsequeretur. Ejusmodi narrationes, persimiles iis, quae ab Italis dicuntur *Novelle*, arabice appellantur *Hicajat*, vel *Makamat*, i. e. consessus, per eundem tropum, quo Romanorum disertissimus, concionem habere, vel concionem legere, dicebat, pro habere, legere, orationem, nomine loci ad rem, quae ibi esset, fieretve, tralato, uti Arabes adeo coelum dicunt pro pluvia. Quorum quidem consessuum cum *Abu'lfadhl Achmed*, fil. *Hoseini*, *Hamedanensis*, genus invenisset egregium, ita comparatum, ut singulae enunciationes rhythmis finalibus sibi responderent¹⁾; versus secundum prosodiae et metrices regulas compositi orationem distinguerent; e grammatica, poesi, religione, traditione, historia, antiquitate, flores insererentur selectissimi; difficillima ostenderentur orationis artificia, maximaque linguae in aprico poneretur volubilitas et copia; hunc *Haririus* imitatus est. Unde, ut tota operis natura, ita hoc patet, auctorem nostrum non enarrare voluisse, quae re vera evenerint, quamquam multa vera intexuerit, aedificiumque facto historico superstruxerit, et personas quoque ab eo esse excogitatas, suffragante huic sententiae significatu; *Haret* enim, proprie *Harits*, N. T. *Aretas*, notat quaestui studentem, *Hammam* curantem, *Abu Seid*, vel *Said*, patrem *هشام*, quod Arabes nomen *Seid* ad quemlibet virum designandum saepius usurpant²⁾. Bin *Hammam* vertimus *Hammamita*, quod omnes homines filii sunt *Hammami*. De vita *Haririi* et cur hunc laborem inceperit, haec sunt satis certa. Tantum non omnes nomen ejus scribunt: *Abu Mohammed Alkasem*, fil. *Alii*, fil. *Mohammedis*, fil. *Otmani*, *Haririus*, *Bazrensis*, *Haramensis*. *Iakutus Hamataeus* eum nominat *Ibno'lhariri*³⁾. Natus fertur a Heg. 446, Christi 1054, nemine contradicente. Ipso

1) *Hamedanensis*, cujus consessus breviores esse solent, specimen affirmamus calci sex consessuum priorum.

2) Vide *Giggeum* et *Castellum*. *Freytagius* in *Lexico Arabico-Latino* hoc indicare omisit. 3) Vide *Golium* ad *Erpenii Gramm. Arabicam*, ed. MDCLVI.

auctore descendit a gente Rabiato'lfars. Ingenium et doctrinam ejus monstrant, praeter hoc opus, ejusdem Grammatica versibus scripta, Mulhat alirab, liber Alrhowaz, tractatusque et versus quamplurimi in consessibus non obvi. Ad Schafaitas eum pertinuisse quoad religionis ritus, concluditur e Cons. XXXII; in poesi paronomasias vehementer amasse, docent, praeter ipsius effatum Cons. XXIII, quamplurima in consessibus exempla. Quod narrant de facie ejus tetrica, nihil continet incredibile; semper animam pulchram in corpore pulchro vivere, experientia refutatur quotidiana. De primo ad has narrationes pangendas impulsu ipse memorat, uti, cum aliquando contradixisset viris, quibuscum conversaretur, doctis, interitum eruditionis lugentibus, nec simile Hamedanensis consessibus qui pangeret restare contententibus, a viro quodam potentissimo excitatus fuerit ad laborem hunc aggrediendum. Alia de eo narrata contrariis relationibus in dubium vocantur. Annus ejus fatalis nunc perhibetur a Heg. 515, Christi 1121, nunc Heg. 516. Itidem sunt, qui dicant, mortuus est Bazrae in vico Haramitarum; dum non desunt, qui contendant, decessit Meschani, oppidulo prope Bazram. Alii tribuunt ei duos filios, Nagmo'ddin Abdo'llah et Dhiao'ddin Obeido'llah; alii filium ei dant Abu'lkasem Abdo'llah dictum. Ne hoc quidem certum, quis ille fuerit, cujus nutu hoc opus aggressus sit. Secundum relationem, quae ipsius filii Abu'lkasemi Abdo'llae auctoritate niti dicitur, suator ei fuit Scharfo'ddin Abu Nazr Anuschirvan, Vesiri munere fungens apud Imamum Mustarschid billah, vir potentissimus et doctissimus, mort. Heg. 532; sed adjicit Ibn Chilcan: sic inveni quidem multis in chronicis; cum vero a. 686 Kahirae essem, exemplar Haririi consessuum ab ipso scriptum repperi, cujus tergo propria manu inscripserat, se pepigisse hoc opus Gelalo'ddino Amido'ddaulae, qui itidem apud Mustarschidum Vesiri munere functus est, mort. a. 552. Alia tandem, quae de eo narrantur, non absimilia sunt fictis. Vix dives haberi potest ille, qui dicit: mala fortuna coactus haec mercimonia, quibus publicae reprehensioni me expono, venum dedi; octodecim palmarum millia Meschani genti potius, quam ipsi Haririo fuisse existimes. Nec potuit illi, quem in consessibus pingit eloquentissimum et vaferrimum, nomen Abu Seidi indere a Mothahharo, filio Selari, discipulo suo; huic potius Abu Seidi nomen datum fuerit, ut eloquentiam ejus laudarent. Quod Haririus, absolutis quadraginta narrationibus Barhdadum (Bagdadum) profectus, ibidemque a doctis plagii accusatus, in Divano nequiverit versus quosdam componere, quos Vesirus ei, ut artem demonstraret, pangere praecepisset, refutatur tum iisdem traditionibus, quae eum celebrem Grammaticum fuisse, discipulosque instituisse docent, tum conspicuo in Haririi consessibus acumine. Quod Abu Seidus quidam Sarugensis, qui, modo Cons. XLVIII narrato, mala sibi a Graecis illata in templo circi Haramitarum questus fuerit, deinde vero aliis locis aliter homines ad misericordiam commoverit, ansam dederit consessibus Haririi pangendis, non convenit cum illis, quae Haririus ipse narrat de conventu eruditorum, in quo tales narrationes scribere jussus fuerit. Etsi non negari potest, ejusmodi historiam temporis rationibus convenire; Sarugum, Mesopotamiae oppidum invasionibus

Graecorum fuisse expositum; mentionem infortunii repente illati filum esse, quod per omnes fere consessus pertingat; nec absurdum est credere, Haririum, ad pangendos consessus excitatum, cum materiam quaereret, e vere auditis hausisse argumentum, quo, bellorum cruciatorum tempore, vix ullum esset aptius ad commovendos Muslemorum animos.

Gloriam, quam Haririus laboribus suis nactus est, testatur, praeter Ibn Chit-cani et Haggi Chaltfae scripta bibliographica magnus virorum doctorum numerus, qui consessus ejus scholiis explicaverunt. Silvestrius de Sacyo usus est commentariis Almo-tharresii Chowaresmii, Alocbarii Barhdadensis, Alkasii Scharischiensis, qui est copiosissimus, Abu Becri Rasensis, in quibus allegantur scholia Abdo'llae Azzakalii et Tago'ddini Fangadhii. Insuper sex codices Mss. habuit, quorum in marginibus quamplurimae adpersae erant notae. In ebraicam linguam versi sunt a Judaeo Hispano, Jehuda, filio Solomonis, filio Alcharisii; cujus ex versione, tam bene excepta, ut mox imitatores⁴⁾ sequerentur haud spernendi, Sil-vestrius communicavit consessum quintum. Syris, quorum poetae, Eichhornii⁵⁾ judicio, nihil habent, quo alliciant, oblectent, hilarent, invidia excitata erat ab Arabibus, Syriacam linguam, quasi minus copiosam, incultam et rudem, vituperantibus, suae vero linguae copiam et venustatem vindicare nitentibus, perpetuoque ad fidem faciendam producentibus librum, quem Makamat, rhythmos appellarent, ut Ebed Jeschu Sobensis, a. 1291 p. Chr., Patri-archae monitu, Syriacae elegantiae specimen ad fastum Arabum comprimendum edere constitueret. Golius dicit: Haririus eo vixit aevo, quod politioribus inter Arabas litteris plurimum floreret. Eamque in hisce ipse promeruit laudem, ut earundem in Asia et Africa studiosis in praesentem exinde diem commodior vix alius habeatur author, a quo proprietatem linguae, simulque copiam ac elegantiam addiscant. Pocockius⁶⁾, qui commentatores nominat Schira-sensem et Moshaffarium, iidem profitetur, Haririi Makamat librum esse elegantiarum ara-bicarum penu locupletissimum. A. Schultensius, qui scholiaste Teblebio multum usus est, Haririum eloquentiae Arabicae principem appellat, opus ejus, ut Minervam Phidiae, consecrari et in arce apud Arabes collocari meruisse judicat, seque in eo invenisse ait: eminentem et expressam imaginem priscae illius grandiloquentiae Orientalis, qua liber Jobi exaratus est, quaeque in Psalmis, in Proverbiis, in reliquo corpore Bibliorum, poetico praesertim, ac prophetico, tam magnifice, tamque insignite se exerit. Silvestrius de Sacyo quamquam Haririi minime captus est difficilibus nugis, tamen non ultimam hanc laudem ei tribuit: au milieu des difficultés, qu'offre son style, il attache le lecteur capable de l'entendre d'un charme

4) Male hoc nomen a Sil. d. Soc. scribitur Khalfa, omissa t. Saepius et alibi invenimus hunc doctum regulas orthographicas neglexisse, quamquam ab ipso in Grammatica lotas. E. g. scribit Hamadani pro Hamedani, Molkat pro Mulkat, Salar pro Selar, Hammam pro Hemmam. Credimus tamen ipsi, regulas illas non omnes satis constare. 5) Immanuel fil. R. Schelomoh. Cfr. J. Buxtorfi Bibliotheca Rabbinica. p. 88. 6) Cfr. Praef. ad Jansenii Comment. Poet. Asiaticas. 7) In Specimine Historiae Arabicae, ed. Joseph. White Quoniam MDCCCVI, p. 373.

irresistible. E Germanis vero, ut alios taceam, Theologum pari profundioris doctrinae ac concionandi facultatis gloria florentem, clarissimum de Ammon⁸⁾, in libro institutionum ad orationes sacras, et Haririi nostri narrationes eîs, qui hac in arte ad celsiorem eniti gradum velint, legendas esse praecipere meminimus. Nostra, si quid valet, sententia haec est. Multi libri arabici a pluribus, quam solent, legi merentur; *Arabsiades* e. g. ob ornatum; *Behao'ddini Vita Saladini* ob venustam simplicitatem; *Abu'lfedae Annales* ob rerum fide narratarum copiam; *Mille noctes et una* ob varios phantasiae ludos; *Kasvini, Damir, Ibn Batuta*, ob miracula, quae produnt; *Hamasa et Moallakat* ob sententias et libros ebraicos illustrantia verba; *Haririi* autem lectione nemo carere poterit, qui de linguae arabicae copia, volubilitate, elegantia, genio, omninoque de dialectis Semiticis rectum iudicium facere voluerit. Quamobrem satis meriti hac versione nobis comparasse videremur, si nullam aliam haberet utilitatem, quam ut *Haririi opus*, et *Schultensii, Silvestrii de Sacyo, Rueckerti, aliorumque*⁹⁾ in eo edendo, explicando, vertendo, imitando, labores unius aut alterius revocarent in memoriam.

8) *Handbuch der Anleitung zur Kanzelberedsamkeit*, Nürnberg 1826, p. 314. 9) *Consensus XXVI*, a Joh. Jac. Reiskio ed. Lips. MDCCXLVII, exemplaria rarissima esse videntur; cfr. A. Th. Hartmann: *Über die Ideale weiblicher Schönheit bei den Morgenländern*, Düsseldorf 1798, p. 176. Praeter illum vero viros suos in singulis Haririi partibus tentarunt: Theod. Rinkius, J. Uri, Grangeretius de la Grange, Frid. Pissinus, Comes G. de Rzewuski, quorum labores partim in majoribus collectionibus, ut in *Fodinis Orientis*, quereendi sunt.

I n d e x .

Sex priores quoque Haririi consensuum latine versus dum denuo edimus, ut a typographicis, qui irreperant, erroribus exstent quantum pote liberi et majore notarum copia illustrati, repetimus, quas de A. Schultensii versione jam ad editionem primam praefati sumus. A. Schultensii versio priorum consensuum latina non solum in paucorum tantum bibliothecis reperitur, sed etiam haud ubique eum sensum exprimit, qui nobis, ampliore scholiorum apparatu instructis, poetae dictis subesse videtur; textum sequitur non satis emendatum; ob sanctorum commentarium vasti corporis est opus; non satis congruit cum illis rationibus, quas nos in reliquis vertendis secuti sumus; nec amplectitur ab auctore ipso praemissum praefamen, non minus sane, quam narrationes sequentes, elegans et politum, ac pernecessarium ad Haririi consilium et merita recte judicanda. Praeterea ad eos vertendos et edendos nos adduxit quod, qui singula expresserit membra, caput non omittere debere, Arabisque nostri amatoribus jucundum fore existimavimus, opus ejus totum translatum habere, etiam nostri tantum qualicumque labore. Singulorum, quae hic fasciculus complectitur, stromatum, nomina, in libris arabicis numeros, in hocce ubi incipiant, paginas, nec non argumenta, his paucis accipe!

Prima occurrit Praefatio, nullo, nec in textu arabico, nec hac in versione, numero notata. Enarrandi operis occasione, difficultatibus, fine, benevolentiam captat, postquam summi numinis auxilium impleravit, more in omnibus, etiam ultimae notae, Arabum scriptis observato.

Sequitur Consensus Zananensis, sive Sananensis, I, p. 5, quo Haret Hammamides, vel Hammamita, narrat, quemadmodum in illa Arabiae Felicis urbe Abu Seidum, oratorem ad pietatem compellentem, sed non satis abstemium, cognoverit.

Helvanienae II, p. 8, Haret narrat, se cum eodem Abu Seido, Holvani versante, intimam amicitiam coluisse, poetas vero, cum fata separassent, cum improvise in urbe patria reperissae, in concilio doctorem pulchritudinali humanae comparationes propensam, venustiores a laudatissimo Bechtario propinatis.

Kailano, arabice etiam Dinarija dicto, III, p. 12, mendicus claudus, a gente Kaila se oriundum dicentem, Harete cum dilectissimis viris convergenti supervenit, jussusque auream laudare, tum vituperare, utroque optime fungitur. Quo facto Haret agnoscit Abu Seidum et simulatam claudicitatem excusare compellit.

Dimjatenai, II, p. 15, Haret, proficiens Damiatam, in statione aliqua nocturnae tuncpore audit duos viros disputantes de recta erga inimicos se gerendi ratione. Hoc sermone allectus dum nocturnae confabulatores quaerit, videt Abu Seidum et filium ejus, qui maximis exinde ab ipso et sociis ejus beneficiis cumulati, corporis in pago vicino lavandi praetextu aufugiunt.

Casice, V, p. 19, Abu Seidus Haretum, Casae, nocte quadam cum amicis confabulantem, in admirationem rapit et expilat historiola, de inopinato cum filio suo Seido concursu, quem, se inecie, Barra, mulier Mavani ducta, sed a se relicta, pepererit. Quamvis deinde, cum Harete solus, se filium habere negare vult. Sed in multis consensibus filius ei tribuitur, etiam in antecedente. Unde Casicum, in quo pondam satis certe apparet, utrum Abu Seido filius sit, nec ne, ante Dimjatenasem ponendum esse injicitur cogitatio, quippe quo id supra omnem dubitationis aleam elatum est.

Mararhiensis, sive Maragienais, VI, p. 24, arabice etiam Cheifa dictus, quod nomen, tales indicans, quorum oculus alter caecius, alter niger est, ob argumentum indiderunt, monstrat Abu Seidum, uti in scribarum Mararhiensium concilio difficile solvit problema; orationem nempe scribit, qua primi cujuscuque verbi litterae omnes sunt punctatae, alterius cujuscuque omnes haec ornata careant. Oblatum ei, cegnita arte, munus non accipit, quod pauper esse malit et liber, quam munero occupari non semper grato, nec satis perspecto.

Piano eodem, ac primam, etiam hanc secundam editionem habitu externo prodire curavimus, omniaque neque labori, neque impensis peperimus, ut gaudii et utilitatis quidpiam crearemus linguae arabicae amicis. Quod si nihilominus homines invidi magis, quam docti, nos et laborem nostrum contumeliose carpturi sint, habeant sibi! Vos, qui hac opera animo candide utemini, candidum vobis sit tempus; per omnes temporis mutationes mutationis expertem nobis servato favorem, benedicti semper, quod nunquam mutatur, numini!

Corrigendum.

In Decadis p. 9, not. 19, pro And lege Hôd.

NOMINE DEI SUMME MISERICORDIS!

Dixit Doctor gloriosissimus, singularis, Abu Mohammed Alkasem, fil. Alii, filii Otmani, Haririus Bazrensis, cujus Deus refrigeret sepulcrum *)!

O Deus! celebramus te ob eloquentiam, quam nos docuisti, et disserendi facultatem, quam nobis indidisti, perinde ac laudamus propter dona, quae in nos effudisti, et operimentum, quod super nos expandisti; vocamus te averruncum a nimia linguae alacritate, modumque excedente garrulitate, pariter ac oramus, defensor sis a barbariae noxa et haesitationis ignominia; rogamus, ut a nobis arceas tentationem immerita laude ornantis et indulgentia condonantis, sicuti prohibeas flagitamus, ne scopus fiamus contemptui vituperantis et opprobrio difamantis; supplicamur, condones, quod cupiditates nos pepulerunt in fora dubiorum, uti condones precamur, quod gradus tulimus in vicos peccatorum; atque petimus a te concurrentem gratiam, dirigentem in rectam viam, cor conversans cum veritate, linguam ornatam veracitate, sermonem fultum demonstratione, assecutionem recti avertentem a declinatione, vincentia animae cupiditatem proposita, intellectum perspicientem rerum pretia, et ut directione tua nos ducas ad cognitionem, ope tua adjuves ad dilucidationem; ab errore nos arceas narrantes, a stultitia avertas jocantes, ut securi simus peccatorum linguae demetentis instar falcium²⁾, et infortuniorum mendaciis³⁾ nascentium, nec accedamus adaquationi illicitae, aut loco stemus poenitentiae, aut experiamur⁴⁾ nocivas sequelas

1) Proprie: cubitum. 2) Proprie: messium, vel demessorum, linguarum, i. e. eorum, quae demetunt, caedunt, linguae. 3) Vel: verborum fugo, deauratione. 4) Vel: urgemur, laedamur.

increpationemque acerbam, aut cogamur ad excusandam imprudentiam. O Deus, imple nostrum votum, largire petatum, nec ab umbra tua profusa nos secludas, aut manducaturum proponas nos epulas! Nam ad te tendimus precum palmam, tibi confitemur devotionem nostram et miseriam; deprecantes, ut coelitus manifestes nobis largam tuam liberalitatem, omnes complectentem benignitatem, devota prece, spei mercede, tum aditum ad gratiam tuam patefaciente Mohammede, mortalium principe, intercessore exaudito die resurrectionis, quem posuisti sigillum prophetis, constituisti in supremis coelis loco excelso, et descripsisti in libro tuo claro, dicens, et dicentium quidem es veracissimus: non ego te mitto, nisi creatorum misertus⁵⁾. O Deus, propitius sis ei et genti ejus recta via prae-eunti, sociisque confirmatoribus religionis aedificii, faciasque nos horum et illius rectum cursum imitari, nec non horum omnium et illius amore adjuvari; nam tu es omnipotens, tibi que precibus annuere est conveniens⁶⁾!

Posthaec scias! In conventu aliquo amicorum eruditionis, cujus hoc tempore quiescit aura et extinctae sunt lampades, mentio injecta est consessuum, quos protulit temporis miraculum, doctissimus Hamedanensis, quorumque ad Abu'lfatchum Alexandrinum retulit compositionem, ad Isam, filium Hischami, narrationem, viros ignoratos, nemini cognitos⁷⁾. Ibi quidam, cujus nutus est imperium, et cui obedire praeda, innuit, ut pangerem consessus, sequens vestigia mirandi inventoris, etiamsi non attingeret claudicans robusti praevertentem cursum. Objecit quidem, quod dicitur de eo, qui duo componit verba, aut conserit unum duosve versus⁸⁾, et subducere me tentavi stationi, qua stupet intellectus, deficit cogitatio, examinatur ingenii profunditas, cognoscitur viri pretium, et qua qui versatur coactus est, lignum quasi caedere noctu, trahere pedites et equites⁹⁾, et raro salvus evadit multiloquus obtinetque caespitationis remissionem. Cum autem nollet mercatum rescindere, nec a postulato absistere, acceptam habui vocationem

5) In edit. Sil. d. Sac. legitur: verbum est apostoli nobilis, firmam habentis potestatem apud theos dominum, auditi, fidelis. Sic Haririus primo scripserat, teste Ibn Gaburo, a quo Haririi consensum accepit Abu'labbas Scharischensis. Quoniam vero phrasis illa Korani ad angelum Gabrielem plurimorum sententia pertinet, postmodum Haririus usitatiorem ei substituit. 6) Quamquam Romani clausulas consonantes fugiunt, in his tamen precibus vertendis rhythmos finales adhibuimus, ut pro specimine sint styli, quo totum opus est compositum. 7) Personae sunt fictitiae, ut Haretus et Abu Seidus. 8) Alluditur ad proverbium: qui librum aut versus componit, intellectum suum prostituit hominibus; si rectum viderit, in sublimi collocatur, si erraverit, lapidibus petitur. Aliud proverbium dicit: vir gaudet vita jucunda, quamdiu non dicit carmen, aut componit librum. 9) I. e. convertere promissionem.

ejus, ut obsequens, operam navavi imperio ejus exsequendo, ut perficiendo par, et composui, quamvis multas molestias perpetuens a vena congelata, intellectu extincto, doctrina subsidente, curis affligentibus, quinquaginta consessus, complectentes sermonem serium et festivum, phrases lenes et solidas¹⁰), eloquentiae candores et margaritas, eruditionis pulchra et rara, praeter, quibus eos ceu baltheis cinxi, versus et venustas allegorias¹¹), quibusque eos ceu gemmis distinxi, proverbialia arabica, subtilitates doctas, aenigmata grammatica, judicia dialectorum varietate ambigua, epistolas virgines¹²), orationes comtas, admonitiones flebiles, ridicula exhilarantia; quae quidem omnia eloquenda commisi linguae Abu Seidi Sarugensis, narrationem fulciens auctoritate Hareti, filii Hammami, Bazrensis. Immiscendis vero ludicris¹³) non aliud intendi, quam ut excitarem legentes, quamplurimosque facerem petentes¹⁴). Alienorum versuum duos tantum eis intexui singulos¹⁵), quibus superstruxi consessum Holvaniensem, et duos alios geminos¹⁶), quibus obsignavi consessum Caragensem; reliquorum omnium ingenium meum est pater virginitatis¹⁷), protulitque dulce ac amarum. Haec (de me dicere habeo), agnoscens, inventorem egressum esse extremas metas, dominum esse miraculorum, et quemcunque post eum ad pangendos consessus se convertentem, etiamsi Kodamae¹⁸) eloquentia praeditus fuerit, ex illius tantum hausturum esse redundantia, illiusque ductu profecturum hac viâ; divinum sane est dictum¹⁹):

Si praevertissem illius gemitum, plorans amore Sudae, satisfacissem animo, nec poeniterem;

Sed illa me praevertit gemendo, illius meas excitavit gemitus lacrimas; praestantia ergo est praevenienti²⁰).

Spero autem, me, dum ad hanc garrulitatem (quasi ad adaquationis fontem) adducam, huncque rivum intrem, non similem futurum illi, qui ungulis sibi

10) Vel: subtiles et graves. 11) Proprie: venustates metonymiarum. 12) I. e. primum excogitatae. 13) Proprie: plantas salvas acidasse praebendo. 14) A. v. multam facerem nigredinem (populum) petentium. 15) Scilicet diversorum auctorum. 16) Scil. ejusdem auctoria. 17) I. e. qui defloravit virginitatem. 18) Scriba Barhadadensis, multorum librorum auctor; primus, qui de arte rationaria scripsisse fertur, aeco Moktaderi Billah. 19) Versus sunt Adii, filii Rakkâl. 20) Ferunt virum, cum audivisset columbam gementem, dixisse apud se, „haec certe columba gemit ob discessum conjugis“, ejusque exemplo motum itidem suam flevisse amaram; tum vero semetipsum ita esse allocutum: „quid juvat fletus, quem didici a columba? Columbae est palma, etiamsi plorando attigerim extremum!“

suis effodit mortem, aut manu sibi sua abscidit nasi mucronem, nec relatum iri in operatorum frustratorum numerum, quorum erroneum erat per vitam mundanam studium, quamquam optime se agere existimarent. Verum quidem est, etiamsi indulserit prudens, errata se non advertere simulans, et defenderit amicus connivens, vix potero effugere, ne rudis ignorans, aut inimicus ignorantis speciem assumens, me deprimat ob hunc librum, et dicat, eum pertinere ad prohibita. At qui res spectare oculo intellectus solitus fuerit, cujusque in fundamentorum structuras alte penetraverit visus, ille hos consessus filo inseret institutionum, ordineque constituet tractatum, ἀλόγων et ἀφανήτων continentium sermones²¹⁾, cujusmodi historiarum, non reperitur, qui aurem neget sonis, aut unquam criminatus fuerit relatores. Tum, si opera aestimari debent ex intentionibus, quibus vincula quoque nectuntur religiosa, quid criminis erit illi, qui fabulas composuerit ad commonefaciendum, non ad seducendum, proposuerit sibi eis corrigere, non spargere mendacia? Nonne is ejus loco habendus est, qui obedit petenti doctrinam, aut dirigit in viam rectam?

Praeterquam quod contentus ero, animo serviisse²²⁾, et liberum ab eo evasisse²³⁾, neque vituperatum, neque laudatum.

Deum imploro adiutorem eo, quo intendo, defensorem ab eo, quod dishonestet, directorem ad id, quod recta via ducat. Non enim est refugium, nisi ad eum, nullum auxilium, nisi ab eo, nulla fortuna, nisi per eum, nullum fulcrum, nisi ipse; ei me committo, ad eum resipiscens me converto!

²¹⁾ I. e. fabularum. ²²⁾ Proprie: desiderium talisec. ²³⁾ I. e. ab opere, ad quod ille adigebat.

Z a n a n e n s i s.

Narravit Haret Hammamita. Cum conscendissem peregrinationis gibbum¹⁾, egestate removens a sociis, fortunae casus me propulerunt Zanâam in Arabia Felice; eamque intravi vacuis oculis, conspicua inopia, ne vitae quidem sustentandae necessarium possidens, nec in pera buccellam inveniens. Atque incepti vias ejus secare instar errabundi, vagari in circis ejus instar sitibundi, quaerens per pascua meorum prospectuum, et spatia matutinatorum excursuum, vespertinorum recursuum, liberalem, cui tererem meum sericum²⁾, et exponerem necessitatem, aut eruditum, cujus adspectus mihi fugaret tristitiam, relatio expleret sitim; donec obeundi finis perduxit, bonae fortunae initium³⁾ direxit, ad consessum amplum, complectentem compressionem et lamentationem. Penetravi autem coetus silvam, ut explorarem lacrimarum causam; et conspexi in circuli medio hominem, tenui corpore, apparatu itineris religiosi, voce flebili, rhythmos componentem⁴⁾ gemmis phrasium, aures pulsantem minis admonitionum, circumdatum miscellis catervis, ut luna halone dactylive involucris. Hunc, cum lente accessissem⁵⁾, ut e praeceptis ejus ignem peterem, et unionum ejus aliquos colligerem, dum tolutim procedebat hippodromo suo⁶⁾, rudebantque extemporaneae facundiae gurguliones⁷⁾, audiavi dicere: O errans, ut attonitus, in juvenili alacritate, laxans superbae imaginationis vestem, praeceps ruens in ignorantia, propensus ad ineptias⁸⁾! quousque perseverabis in errore, gratum habens iniquitatis pastum; quem ad finem perges in animi levitate, deditus ludo? Repugnantia tua provocas tenentem antias

1) I. e. camelum. 2) Coram quo deponerem pudorem. Sericum hic notat frontem, vel genam. 3) Proprio: initium gratiarum. Alii vertunt: viam patefaciens blanda interrogatio. 4) Vel: orantem. 5) Male Schult.: praecepui me ad eum. 6) Dum moderate prosequeretur orationis filium. Schult. vertit: cum jam incitator esset in instituto suo. Dissentiant enim Arabes in explicanda voce chabba, quae mihi videtur onomatopoeica. 7) Vel: uvae, partes oris faucibus impendentes, quae libidine percitus camelus prodit. Plinius ergo errat, hominibus tantum ejusmodi uvae esse, in H. N. contendens. 8) Vel: res (dicta, facta) fuitiles, vanae.

tuas⁹⁾; turpitudine incessus audax es contra scientem arcana tua. Abscondis te quidem proximo, sed coram oculo es observatori tuo; latere studes servum tuum, sed nihil abditi latet dominum tuum. An cogitas, statum tibi tuum auxilio futurum esse, instante discessu; aut opes te tuas servaturas, trudentibus in exitium operibus; aut poenitentiam satisfacturam, lapso pede¹⁰⁾; aut gentem tibi tuam veniam impetraturam¹¹⁾, die, quo te comprehenderit congregationis locus¹²⁾? Non¹³⁾ ibis via, quae recta ducit, festinabis curare morbum, retundes aciem transgressionis, animamque domabis¹⁴⁾, quae maximus tuus est inimicus? Nonne mors praestitutus tibi est terminus? qui ergo te praeparas? Nonne canities te monet? et qui te excusas? Nonne in sepulcro tuus est somnus? et quid respondes? Nonne ad Deum est iter tuum? et quis auxiliator? Diu est, quod tempus te expergefecit, et connivisti; quod admonitio te traxit, et recessisti; clara tibi proposita sunt exempla, et coecitatem imitatus es; veritas tibi constitit, et rebellasti; mors te monuit, et oblitus es; data fuit juvandi potestas, et non juvisti. Praefers obolum, quem recondas, monito, quod serves; praeoptas arcem efferre, quam beneficium conferre; a ducis expetenda directione avertis te ad petendum commeatum; magis inhaeret cor tuum hyacinthis donorum, quam statis temporibus precum; licitationes nuptialium dotum praestant apud te dispertiendarum eleemosynarum officio; variorum ciborum patinae jucundiores tibi sunt, quam rerum divinarum paginae; majori tibi delectationi est jocus aequalium, quam lectio Korani capitum; jubes aequitatem, et violas ejus septum; interdiciis iniquitate, nec ipse ab ea te continet; retrahis alios ab injuriis, ipse cum eis rem habes; timesque homines, cum dignissimus sit, qui timeatur, Deus. Tum recitavit:

Infelix ille, qui petit mundum, effusum eo flectens cursum!

Nunquam emergit¹⁵⁾ ex amore ejus et modum excedente desiderio;

At, si cognitum haberet, sufficeret ei illius, quod desiderat, residuum¹⁶⁾.

His dictis coegit pulverem suum¹⁷⁾, siccavit succum¹⁸⁾, brachio prehendit

9) Frontis comam. Imago est ab equis petita. 10) I. e. te mortuo. 11) Vel: Deum flexuram. Schult.: an putas fore, ut vicem tuam deleat sociorum turba? 12) In resurrectione. 13) Halâ et Hallâ (quam vocem Schult. hoc loco habet bis) notat etiam agendum! Sensus tamen manet idem. 14) Proprie: in naso percussio. 15) Vel: ad se redit. 16) I. e. paucillum. 17) Quem quasi orationis curru concitaverat. Narratur Muslamam ibn' Abde'lmeliki, cum quidam confuse coram eo locuti essent, hoc vero excepisset, qui optime discereret, dixisse: hujus viri oratio, post illorum, similissima est nubi glutinanti pulverem. 18) Lacrimas.

aquae utrem, axillae subdidit fustem. Cum autem coetus animadverteret, eum se movere ad abitum et praeparare ad deserendum centrum, quisque manum inseruit sinui replevitque ei fluxus sui aliquam situlam, dicens: hoc impende sumtibus tuis, aut divide sociis! Ille accepit palpebras comprimens ¹⁹⁾, abiit gratias agens; comitaturis valedixit, ut tegeret viam suam, secuturosque dimisit, ut sua ignoraretur sedes. Dixit Haret Hammamita. Equidem vestigia ejus legi ²⁰⁾, qua me videre non posset, donec pervenerat ad cavernam. In hanc incaute illapso moram concessi, donec detraxisset calceos, lavasset pedes; tunc eum oppressi. Et inveniens eum sedentem, e regione discipuli, ad panem similagineum, assatumque hoedum, et coram eis seriam vini, increpavi: heus tu! illane tu dixisti ²¹⁾, et haec tui est probatio? Ille contra, suspirans ut flamma, prope aberat, ut rumperetur irâ, nec desinebat torvis me intueri oculis, ut, ne in me insultaret, metuerem. Cum autem sedatus esset ignis et evanisset ardor, declamavit versus:

Indui stolam ²²⁾, ut venarer Chabizam ²³⁾, et fixi hamum in omni pisce ²⁴⁾.

Admonitiones meas feci rete, quo venatorem captarem et praedam.

Fortuna me eo adegit, ut cum doli mei subtilitate penetrem leonis arboretum,

Nec timeam ejus conversionem ²⁵⁾, nec tremeant mihi scapularum musculi ²⁶⁾.

Quamquam ad aquam ²⁷⁾, quae existimationem inquinet, anima nunquam ducit cupida.

Tempus vero, si aequè judicaret, non committeret arbitrium hominibus nequam.

Dein mihi dixit: accede et ede, aut, si mavis, surge et loquere ²⁸⁾! At ego, conversus ad discipulum, hunc compellavi: adjuro te per eum, quem imploras defensorem a noxa, indica mihi, quis iste! Regessit: Abu Seid Sarugensis, lampas peregrinatorum, corona eruditorum. Hic ego, unde veneram, revertens, solvi admirationem debitam ei, quod videram.

19) Puderem simulans. 20) Omissa hic est in translatione phrasid idem dicens. 21) D. S. Scholl. hic non bene interpretantur: istene est status tuus? 22) Proprio: vestis lana vel serico confecta, virgata. Notat vero etiam vestem nigram, quadratam, limbatam. 23) Cibus ex dactylis, aut amylo et defructu, cum butyro mistis. Cfr. cons. XIX. 24) Notat quoque villus dactylorum genus et lapideus. 25) Schult. ad leonem refert, D. S. Scholl. vero ad fortunam. 26) Musculi inter humerum et latus, qui in equis tremere solent. 27) Haec quoque imago ab equis camelliae petita est. Pro aqua proprio vertendum fuisset: adquandi locus. 28) Var. lect. ductus Schult. habet: conside et quiesce!

H o l v a n i e n s i s .

Narravit Haret Hammamita haecce. Ex quo amuleta mihi demta et cidares appensae sunt, deditus eram visitandis locis eruditionis, et emaciandis inservientibus ad ea petenda camelis, de illâ ut obtinerem, quod mihi ornamentum esset inter mortales et nubes in siti. Et ob excedentem quidem aviditatem lucrandi ejus ignem, cupiditatem induendi ejus vestem, disputabam cum omni praecipuo et tenui, potum flagitabam ab imbre et a rore, lactabar ¹⁾ etiam (talibus, quorum doctrina erat) esse potest, fortasse. Cum autem descendissem Holvanum ²⁾, fratres jam expertus, explorata habens pretia, nonnescius, quid probro sit, quid laudi, inveni Abu Seidum, Sarugensem, versantem se in formulis genealogiarum ³⁾, obscuritate utentem ad faciendum quaestum, nunc praetendentem, se pertinere ad Sasanitas ⁴⁾, nunc genus referentem ad reges Rhassanitas ⁵⁾, nunc prodeuntem caractere poetarum, nunc vestitum superbia magnatum, praeterquam quod, utut vario se ostendebat habitu, et apparebat mendacium, ornatus erat nitente vultu et doctrina, blandimentis et prudentia, copiosa eloquentia, ex tempore dicendi facultate obediens, moribus praestantibus, pede scientiarum verticem premente ⁶⁾. Ob pulchritudinem itaque instrumentorum ⁷⁾, quamquam vitiosus, tolerabatur ⁸⁾;

1) D. S. Scholl.: fatigabar, quod minus aptum videtur. 2) Holvan, e cultioribus Irakae Arab. urbibus, distans a Barhadade, inter septentrionem et ortum, sex stationibus, ideo a poeta hic nominata esse videtur, quod pervagata erat historia de Holvanienensium palmarum pari, quod, amicitiae perennis diu exemplum, tandem nihilominus separatum est. Cfr. meam dissertationem de Moallaka Lebidi p. 23. 3) Male Schult.: qui omnes formas versabat. 4) Ne cogites hoc loco de quarta regum persicorum dynastia! Hariri in animo habet mendicos. Sâân, dictus major, fil. Asfandiari, fil. Cuschtaeafi, tradito a Bahmane patre regno filio Hamai, vel Hamani, mulieri formesissimae et prudentissimae, iratus ad Cardos pastores abiit. Hinc omnis generis mendicorum, egenorum, surdorum, coecorum, caecos et similes circumducentium, vocatur princeps, populi permagni, cujus varias artes ipse lingua carmine exposuit Abu Dalf Chazragensia. 5) I. e. reges Syriae, ita dictos, quod e Jemana huc, ad fluvium Rhassan, se contulerant. 6) Vol: in scientiarum coelo ascendente. 7) Scil. sibi victum et gloriam comparandi. 8) Proprie: vestiebatur.

ob doctrinae copiam adspectus ejus amabatur; ob decipientem comitatem⁹⁾ a disputatione contra eum abhorrebatur; ob sermonis dulcorem obtinebat, quod quaerebat. Quare inhaesi ejus fimbriis propter egregias elegantias, sincerrimam ei amicitiam demonstrare contendi propter pretiosas proprietates:

Eoque dispellebam curas, tempus mihi conspiciebam serenum, lucidum.

Propinquitas ejus mihi erat affinitas, mansio copia, adspectus irrigatio, vita¹⁰⁾ pluvia.

Atque sic morati sumus temporis spatium longum, dum ille mihi quotidie parabat gaudium, de corde pellebat scrupulos, donec manus inopiae ei miscuit poculum separationis, carnis in osse defectus instigavit ad relinquendam Irakam, vitae commoditatum penuria projecit in mundi plagarum deserta, vibratum vexillum inediae eum inseruit itineris sociorum seriei, exacutaque ille acie propositi profectus est, cor regens ejus habenis¹¹⁾.

Nec placuit mihi post illius discessum, quicumque adhaereret; non excitavit conjunctionis desiderium, quicumque cieret.

Non apparuit, postquam ille aufugerat, par eloquentia¹²⁾, nec amicus¹³⁾, complectens eadem ac ipsius animus bona.

Et absconditus mihi erat aliquamdiu, ignorabam ejus lustrum, nec inveniebam, qui daret certam notitiam. Cum autem, reversus a peregrinatione in rami mei plantarium, praesens essem domo scribarum, ubi conveniebant literati, concurrebant indigenae et advenae, intravit spissa praeditus barba, habitu lacero, et salutatis sedentibus consedit in hominum ultimis¹⁴⁾. Dein incipiens manifestare, quod uter ejus coriaceus continebat¹⁵⁾, in admirationem rapiens praesentes eloquentia, proximo dixit: ecquid tu libri inspicias? Respondit: carminum collectionem Abu Obadae¹⁶⁾, cujus agnita est praestantia. Perrexit: num invenisti in eis, quae vidisti, novi quid, quod pulchrum existimes? Respondit: certe, dictum ejus:

Quasi ridens detegat margaritas ordine consertas, aut grandinem, aut parthenium¹⁷⁾.

9) Secundum alios: eloquentiam. 10) Quod praefert Schult.: Mohaija, vultum, non patitur metrum. 11) Proprie: funibus. 12) Vel: aeque praestans. 13) Vel: bonis dotibus praeditus. 14) I. e. inter eos, qui ultimi venerant. 15) I. e. quod aciebat. In explicatione Sacyana falso est laijanat pro lubnat, lac. 16) Abu Obada, vel Ubada, falso Ibada et Ebada, appellatur Valid bin Abid Albochtari, mortuus an. Heg. 266, Chr. 879. 17) Vel: metricaria, chamemilla, anthemis; cfr. Jonsii Poet. As. Comm. p. 110.

Hoc enim versu plane singularem inclusit comparisonem. Resumsit ille: o miraculum, o quam interiit eruditio; pro pingui habuisti tumidum, et flando excitare voluisti ignem, cui deest materia; heu, quantum distas a versu eximio, dentium comparationes complectente hōcce! et declamavit:

Anima redimam dentes, per labia diducta suaviter ninentes, aqua ornatos, omnis alius
aquae desiderium eximentel

Produnt margaritas recentes, grandinem, parthenium, palmarum flores, bullas innatantes vino.

Atque omnes, qui aderant, hunc versum reputabant bonum et dulcem, petebantque, ut eum repeteret et dictaret. Interrogatus deinde, quis eum pepigerit, et, vivatne compositor, an mortuus sit, respondit: per Deum ¹⁸⁾! veritas dignissima est, cui obsequamur; audiri debet, quod res est: ille ipse (est compositor), qui hodie vobiscum confabulatur. Dixit; sed coetus videbatur dubitare de derivatione ista, nec fidem praebere suum esse dicenti. Advertens igitur quod mentem eorum subierat, intelligens animis eorum retentam reprobationem, metuit, ne vitium sibi adspergeretur, et repetivit verba Korani, „nonnulla suspicio est peccatum,“ tum dixit: o carminum traditores, sermonis aegroti medici! substantiae sinceritas exploratur fundendo, veritatis manus findit vestem dubitationis, et jam antiquis temporibus dictum est, probatione vir honoratur aut contemptui fit; et ecce! offero thesaurum meum ¹⁹⁾, ut examinetur, porrigo peram, ut specimen inde promatis. Protinus ibi praesentium unus dixit: versum habeo, cujus non texi solet liciatorio, cujusque nulla vena edidit similem; si itaque vis delinire corda, versum pange hoc modo! et declamavit:

E narcissis pluit margaritas, rigantes rosas, et mordet zizypha ²⁰⁾ grandine.

Non autem oculi nictu diutior, imo brevior, interposita erat mora, cum declamaret hoc rarum:

Visitantem rogavi, ut detraheret ricam rubram, auribusque meis optimum deponeret nuntium.

Removit itaque crepusculum tegens lunae splendorem, et sparsit margaritas e sigillo odoro.

18) Proprie: juraamenta Dei! 19) Proprie: absconditam meam. 20) Baccas scil. zizyphus fert rubras.

Hanc ob extemporalem facundiam stupentes, qui aderant, innocentiam ejus agnoverunt. At cum se videret illorum sermone suo benevolentiam consecutum esse, ita ut jam effuso cursu aggrederentur ipsum honorandi viam, momentum oculos demisit, tum dixit: tenete duos alios versus! et declamavit:

Accedens die discessus serio destinati, vestibus atris, mordebat digitos ut poenitens, desperata.

Nox lucebat super aurora, utramque sustinebat virga, beryllos masticabat margaritis.

Ibi homines grande ei statuerunt pretium, largam praedictarunt ejus pluviam, beneque conversantes pulchrum fecerunt ejus corticem. Dixit, qui hanc historiam retulit. Cum autem viderem flammam carbonis, coruscationem splendoris, longius proventus sum in ejus consideranda physiognomia, oculum libere pasci sibi in ejus vultu, et ecce! senex erat Sarugensis, cujus tenebrosa nox²¹⁾ jam lunae sparsa erat lumine. Itaque mihi gratulatus adaquationem ejus, festinavi ad osculandam manum, et dixi: quid mutavit habitum tuum, ut te non cognoscerem, qua re tua incanuit barba? Ibi orsus est.

Turbantes adversitates canum me fecerunt. Nam fortuna homines versat;
Cuicunque die quodam obsecuta est, crastino durum in eum dominium exercet.
Ne confidas igitur fulguris ejus splendori, utpote decipienti!
At si eadem adversitates contra te incitaverit et congregaverit, tolera!
Auro enim non est dedecori versari in igne.

Posthaec surrexit, relinquens locum suum, secum asportans corda.

21) Nigra coma.

K a i l a n u s .

Retulit Haret Hammamita. Conseruerat me et amicos quosdam consessus, quo nullus frustrabatur vocans, nec fallebat igniarii percussio, nec flagrabat ignis rixae. Dum autem certatim trahebamus lacinias declamationum, afferebamus novas historias, en! stetit prope nos persona, trita veste induta, incessu claudicans, et dixit: O electissima thesaurorum, gaudia¹⁾ familiarium²⁾! conducatur vobis oriens dies, laeto fruamini jentaculo, et adspectu dignemini virum, cui olim erant convivia et liberalitas, bona et dona, agri et pagi, patinae et hospiti (praeparati) cibi; sed, non cessantibus tristibus negotiis, bellis aerumnarum, scintillis malae invidiae, vicissitudinibus atris, carere tandem incepit vola, calva evasit area, subsedit scaturigo, non convenit³⁾ mansio, diffluit conventus, duritiae laesit accubitus, mutavit se status, ejulavit familia, vacaverunt stabula, miseruit aemulans, periit loquens et silens, deflevit invidus et convitiatus; eoque adacti sumus fortuna in aerumnam conjiciente, paupertate ad pulverem deprimente, ut calceus esset dolor, cibus angor, intus haberemus incendium, intestina complicaremur fame, oculos tingeremus insomnia, valles eligeremus habitacula, molles reputaremus spinas, oblivisceremur sellarum camelinarum, laudarem mortem deleturam⁴⁾, tardum censeremus diem natalem! Estne ergo in vobis ingenuus medens, liberalis consolans⁵⁾? Nam, per eum, qui me produxit gente Kaila⁶⁾! frater evasi egestatis; non habeo, quo me sustentem unam noctem. Dixit Haret Hammamita. Condolui ob ejus miserias⁷⁾, sed, cupidus eliciendorum ejus rhythmorum, ostendi ei aureum et dixi exploraturus: hunc si laudas versibus, tibi est certus. Quibus auditis occoeperat declamare, nec tardans, nec aliena sibi arrogans:

1) Vel: laeti nuntii. 2) Vel: societatum. 3) Proprie: extulit ee. 4) Vel: eradicatorum, exitio dantem. 5) Vel: adjuvans. 6) Kaila dicitur tribus Arabum, nec non filia Arkami, Gassanitarum, mater Ausi et Chazaragi, a quibus duobus prodierint Alansar, Mohammedis adjutores; pro Alchazarag falso legere suadet Schult. Alchazres. 7) Vel: inopiam.

Laudetur⁸⁾ aureus, cujus splendet flavedo, mundi plagas secat cursus, longissima sunt itinera,

Percrebruit fama et gloria, lineamenta commissum sibi servant intimum⁹⁾ pluti;
Cujus superbo incessui se adjungit conatuum successus, omnibusque mortalibus amatus est candor,

Quasi liquatis cordibus esset ortus; quem qui crumena continet, animosus est,
Etiam si perierint aut tardarint liberi! Euge venustatem ejus et splendorem,
Et euge commoda ejus et auxilium! Quot imperantes non nisi ejus ope jussa sua ad finem perducta viderunt;

Quot beati¹⁰⁾ sine eo mansissent in miseria; quot aerumnarum exercitus dispulit ejus impetus;

Quot lunae plenae ad descensum adductae sunt ejus copiis¹¹⁾; quot iratis, quorum arderet carbo,

Ejus audito clandestino alloquio sedata est vehementia; quot captivos, quos prodiderat cognatio,

Hic liberavit, ut clarum eis esset gaudium; quot dominii jura¹²⁾ ejus produxit creatio!
Ni obstaret religio, dicerem: summa ei est potestas!

His declamatis porrexit manum dicens: vir ingenuus perficit, quod promisit, uti nubes effundit, postquam intonuit. Aureum ergo ei projecit et addidi: sume eum, haud tristi animo donatum. Ille, ori eum indens, inquit: benedictus sit a Deo! tum, gratiis actis, se accinxit ad abeundum. Mihi vero facetiis ejus suborta desiderii ebrietate, tam leve videbatur contrahendi aeris alieni facere initium¹³⁾, ut, extracto aureo altero, dicerem: visne hunc vituperare, dein tibi habere? Et ex tempore declamavit, altiore et canora voce, festinans:

Pereat deceptor, infidelis, flavus, praeditus, ut simulator, duabus faciebus,
Duabusque conspicienti apparens formis, ornamenti amatorum et coloris¹⁴⁾ amantium,
Ipius amore seducens judicii¹⁵⁾ praepositos ad comparandam Domini iram;
Qui si non esset, non absunderetur dextra furis, non videretur injuria tyranni,
Non abhorreret avarus a nocturno visitatore, nec quereretur dilatus dilationem tardantis;

8) Falso vertitur: laudo. 9) Errat Schult. explicans: lineamenta nummi aurei arcanum opulentiae commendant. Non reprehendendus est Scholiastes, qui Sirr cepit pro „optimum rei, praestantissima pars;“ rejicula vero est lectio Audaat pro Udiat. 10) Vel: meticulosi. Cfr. Giggeium. 11) Non male Schult. vocem Badrat explicat: facies, oculus lunae instar refulgens. D. S. Scholl. habent: pondus decies mille drachmarum. 12) Possunt haec verba etiam accipi pro juramento: per dignitatem Domini, ejus eum produxit creatio! 13) Schult. nitens variante, vertit: prima auspicia senai aeris alieni contrahendi. 14) Qui est flavus. 15) Proprie: veritatibus.

Nec Dei auxilium imploraretur contra osorem sagittis¹⁶⁾ petentem, nec rebellaret creatus creatori¹⁷⁾;

Cujus malis ex meritis hoc quoque est, quod opem non fert in angustiis,
Nisi fugerit, ut fugit deserens servus! Bene illi, qui de fastigio eum dejecerit,
Et amici modo insusurranti responderit sermone veracis, probi: displicet tua conjunctio,
discede!

Dixit relator. Excepi: quam copiosus tuus est imber! Resumsit: promisso vero inest, quod magis cogat¹⁸⁾. Afflavi¹⁹⁾ eum itaque aureo altero, adjiciens: serva eos primae Suratae amuleto²⁰⁾. Ille vero, aureo in os inserto et ad geminum addito, discessit laudans matutinum excursum, extollens donantem et donum²¹⁾. Dixit Haret Hammamita. Cor mihi meum clanculum innuit, eum esse Abu Seidum, clauditem autem dolum; rogavi eum itaque, ut reverteretur, et allocutus sum: ornata tua oratione jam proditus, incessu utere recto! Respondit: si tu es Hammamita, honorificentissimam tibi salutem dico, optans, ut diu vivas inter liberales. Resumsi: ego sum Haret; qualis vero tuus novissimis his temporibus status²²⁾? Respondit: duplici vivo statu, miseriae et commoditatis; duobusque versor cum ventis, vehemente et leni. Perrexi: quid vero potuisti te simulare claudum? tui similis non jocatur²³⁾. Ibi abscondente sese, quae modo revelata apparuerat, hilaritate, tergum vertit declamans:

Clauditem simulavi, claudicandi non cupidus, sed ut pulsarem portam laetitiae;
Dein, freno tergo meo immisso, viâ tenderem, qua tendit, qui jumentum suum libere
exspatiari patitur²⁴⁾,

Reprehendentibusque respondere possem: excusate, claudum non est vertendum vitio!

16) D. S. SchöH. interpretantur: sagittis maledictionum. Castellus suggerit: jaculantes et penetrantes adspicius. 17) Comma, „nec rebellaret“ etc., in plurimis et antiquissimis MSS. deesse dicit S. d. Sec. 18) A v. At promissum (vel pactum) pollentius est. 19) Saepius occurrit pro: donare. 20) Interpretantur haec: gratias age Deo! quia primum Korani caput (Bathani) incipit verbis: laus sit Deo! Sed magis aridet: tanquam sanctissimo amuleto hoc aurum tibi servetur, ut possessione ejus diutissime gaudere! 21) Schult.: conciliabulum et ejus munificentiam. 22) Non bene Schultensius vertit: quis status, quae fortunae? Proprie enim transferendum esset: quis tibi status et fortunae casus? Et autem hic notat cum, ita ut sonus sit: quomodo tu te habes cum fortunae casibus? 23) Posset tamen etiam verti: tui similis non macilentus sit, non ad paupertatem redigitur. 24) Nimis libere Schult.: qui nutant in religione. Maraga est hoc loco: camelum pascere sivit. Schult. vertit quasi media esset Koorata. Schol. apud Schult. habet: qui miscet serium joco.

D i m j a t e n s i s ¹⁾).

Commemoravit Haret Hammamita. Profectus sum Damiatam anno, quo ultro citroque pellebamur ²⁾. Spectabar autem tum temporis statu commodo ³⁾, amabar a fratribus ⁴⁾, tractabam vestes limbatae opulentiae, revelatam conspiciebam faciem laetitiae ⁵⁾, et habebam socios, qui confregerant baculum dissidii, sugabantque concordiae plenum uber ⁶⁾, ita ut aequalitate splenderent instar pectinis dentium, voluntatum conspiratione una viderentur esse anima. Nihilominus proficiscebamur, quasi salus posceret ⁷⁾, celerrimis ⁸⁾ tantum vehebamur jumentis, et descendentes iu mansione, aut aquam haurientes e rivo, moram corripiebamus, cunctationem evitabamus. Nocte quadam juvenilis ⁹⁾ comae praedita nigrore, corvo simili quoad cutem, iter forte continuabamus, donec tenebrae exuerant juventutem, et aurora earum absterserat tincturam ¹⁰⁾, ubi fastidientes pergere, desiderantes dormire, inventa regione, cujus graminosi erant colles, lenibus afflati euris ¹¹⁾, hanc eligebamus cubitum camelis, stationem diluculo paullum quieturis. Cum autem turba miscella ¹²⁾ descendisset, sellarum stridor et camelorum barritus obmutuisset, audiavi validum voce e viris, dicentem confabulatori suo in mansione: Qui tibi mos est vivendi cum aequalibus tuis et vicinis? et respondentem: Amicé tracto vicinum, etiamsi injuste agat; mihi illum quoque conjungere studeo, qui insultet; tolero consortem, utut turbet ¹³⁾; diligo propinquum, vel si potum

1) Damista, quae nunc in Aegypto floret, non plane eadem est cum hac, quam Haririus intendit. Quia urbs haec, sita illo loco, ubi Nili brachium orientale in mare influit, solita erat Francorum exercitibus statio, Mealemi eam vastarunt, aliamque remotiorem loco ejus condiderunt. Cfr. J. D. Michaellem ad Abulfedae Descr. Aegypti p. 115, not. 249. 2) Vel: ubi ultro citroque proficiscebantur homines. A. v. impulsione et repulsionis. 3) Schult.: a lactiore fortuna respiciebar. Sed si hoc voluisset auctor, non adhibuisset vocem rachâ, quae notat potius commoditatem, quam affert lactior fortuna. 4) A. v. amatus fraternitatis, vel fraternitatem contrahendi. 5) Ut sponsam. 6) Proprie: lac, quod inter binas mulctras colligitur in uberibus. 7) D. S. Scholl. nagâ pro certo currendi modo habent. 8) Vel: stolidae praecipitibus. 9) A. v. juvenili quoad adolescentiam. 10) D. S. Scholl.: a manu sua absterserat tincturam tenebrarum. 11) Proprie: lenibus afflata euris. 12) Vel: comites. 13) A. v. etiam turbationem manifestet.

fervidum ¹⁴⁾ infundat; amicum praefero fratri germano; socio pacta servo, quamquam decimam non rependat partem; largissimum hospiti datum leve existimo ¹⁵⁾; ejusdem mecum cameli equitem ¹⁶⁾ beneficiis demergo; confabulatorem nocturnum habeo loco Amiri; familiarem colo ut principem; noto ¹⁷⁾ trado quaecunque donare habeo; comitem bonorum meorum statuo arbitrum; leni oratione alloquor osorem; persevero interrogare de eo, qui me negligit; vice soluti promissi contentus sum ramento; pro remuneratione minutissimam acceptam habeo particulam; non laedo ¹⁸⁾, quando laedor, nec ulciscor ¹⁹⁾, etiamsi momorderit variegatus serpens. Ad quae socius regessit: Vae ²⁰⁾ tibi mi filirole! servatur qui ipse servat, et inhiatur pretioso; sed non accedo ad illum, qui non vicissim accedat ²¹⁾; non signo observantia mea fastidiosum; non puram exhibeo amicitiam neganti aequitatem; non fratrem voco vincula negligentem ²²⁾; non adjuvo fallentem spes meas; non curo solventem connexum; non blandior ignoranti meum pretium; non trado habenam meam illi, qui foedus rumpit; non largior amicitiam adversariis; non vanum esse sino, quod comminabar hostibus; non planto dona terrâ inimicorum ²³⁾; non auxilium fero ²⁴⁾ gaudenti de infortunio meo; non illius misereo, qui gaudet de interitu meo; non dono ²⁵⁾ muneribus meis selectis, praeterquam dilectos; non medicinam rogo alios, quam amatos; non intimam amicitiam dedico alii, quam farcienti meam rimam ²⁶⁾; non sincerus sum illi, qui meam vult mortem; non vota pro illo facio sincera, qui non implet peram ²⁷⁾ meam; non effundo illi gratias meas, qui evacuavit vasa mea. Et quis unquam rectum judicet, ut ego donem, tu retineas; ego mollem me praestem, tu aspere agas; ego liqueam, tu congeles; ego ardeam, tu flamma sis sedata? Non, per Deum! Verbum verbo pendamus, ut penditur aurum ²⁸⁾; facta aequemus, ut soleae aequantur calceorum; ut securi simus a fraude, defendatur a nobis mutuum odium! Si non — cur ego tibi potandum dem, tu me abigas; ego te juvem ²⁹⁾, tu me despicias; ego pro te

14) Puta: gehennae. 15) Schult. simpliciter: confero larga dona. 16) Proprie: cum, qui in altero cameli latere equitat itaque onus coequat. 17) Proprie: nota. Perperam Schult.: illi, qui me norunt. 18) Schult.: non queror de injustitia. 19) Schult.: non aegre fere. D. S. Scholl. et Castellus non place conveniunt in constituenda verbi nakima significatione. 20) Vae, dicunt scholia, tantum esse exclamationem mirantis vel increpantis. Hoc non est verum; saepe esse exclamationem comminantis condolentisque, sequentes narrationes ostendent. 21) Vel: subveniat. 22) Vel: irrita facientem. 23) Hoc comma Schult. deest. 24) D. S. Scholl.: non canderu, ac mihi, bonorum meorum partem tribue illi. 25) Schult. male: non donari me patior. 26) I. e. inopiam. D. S. Scholl. primariam vocis notionem, quam indigitat adjectum Sadda, obturavit, praetervident. 27) Vel: vas, thecam. 28) Proprie: pondus. Nominatur vere sic etiam nummus aureus. 29) Vel: portem.

acquiram, tu me vulneres; ego ad te veniam, tu me ire sinas? Quomodo aequitas emi³⁰⁾ potest injuria; qui sol radiare cum nubibus; quando amor socius esse violentiae; et quis ingenuus contentus fuit conditione depressionis³¹⁾? Divina sane sunt patris tui verba:

Qui amorem mihi suum appendit, praemium ei do illius, qui super fundamento suo extruit;

Admetior amico, prout mensus est mihi, modio pleno aut deminuto;

Nec eum frustro; nam pessimus est mortalium, cujus hodiernus dies non respondet hesterno³²⁾;

Et quicumque apud me petit fructum, non aliud decerpit, quam quod plantavit;

Non animus est decipere, neque vero abire, ut cujus manus complosione deceptus est sensus;

Nec mihi impono officium erga eum, qui sibi non imponit officium erga me.

Saepe quidem, qui impurum foveret amorem, credidit, me sincerum ejus esse amicum, quamvis simularet;

Sed non intellexit prae ignorantia, me creditori meo debitum solvere eadem monetâ.

Et fuge eum, qui te stultum aestimat, fugâ odii, eumque cense ut sepulcro conditum;

Ac cujus amicitia est dubia³³⁾, monstra te illi veste ejus, a cujus familiaritate abhorretur³⁴⁾;

Nunquam autem amorem spera ab eo, qui te putet pecunia egere sua³⁵⁾!

Dixit Haret Hammamita. Audito autem mutuo amborum sermone, desideravi spectare ipsorum personas; cum itaque appareret filius solis³⁶⁾, et coelum involveret luce, surrexi, antequam loco moverent cameli vectarii³⁷⁾, et non³⁸⁾ ut mane prodit corvus, incepique versus tractum vocis illius nocturnae tendere, stricta oculi acie observans facies, donec conspexi Abu Seidum et filium ejus conversantes, indutos vestibibus duabus grossioribus laceris. Quos animadvertens mihi fuisse collocutores noctis, auctores institutionis, adii, captus eorum lenitate, dolens egestatem, et invitavi³⁹⁾, ut ad meam se conferrent stationem⁴⁰⁾, meaeque domini essent copiae et inopiae. Atque incepti virtutem eorum divulgare inter

30) Vel: adduci. 31) Vel: diminutionis. 32) Schult. vertit: cujus dies damnum fecerit prae matre sua. Legit Omm pro Ama. D. S. Scholl. hic nihil interpretationis addunt. Videtur Haririus dicere voluisse: qui non gratus est pro beneficiis praeterito tempore acceptis. 33) Proprie: cujus in amicitia est obcuritas, dubium. 34) Schult. certe variante lectione ductus: induc vestem abhorrentis a familiaritate ejus. 35) Finit hic disputatio de optima inimicos tractandi ratione, qua manifesto contenduntur praecepta religionis christianae cum veterum Arabum placitis, qui nimis inclinabant ad talionem. Cfr. Iba Doreidi Idyllium v. 126, 152, 153. 36) Filius solis est aurora. Sakâ, hoc loco nom. pr. significans solem, proprie videtur notare ardorem, flammam. 37) Perperam Schult.: vectores. 38) Non ut, phrasis dicitur esse non mere arabica, sed Irakensium. Non raro Haririus ea utitur, significatque, magis, vel plus quam. 39) Vel: permisi eis. 40) Perperam: ad meam scellam.

viatores, ac arbores eis concutere fructiferas, ita ut mergerentur muneribus et haberentur amici. Eramus autem mansione, unde distincte notari poterant aedificia pagorum, clareque spectabamus ignes hospitalitatis. Cum itaque Abu Seid marsupium suum videret impletum, miseriam fugatam, dixit mihi: corpus meum est sordidum, squalor firmus; permittisne mihi, ut pagum accedam, me lavatum, hancque curam dispulsum? Respondi: si hoc vis, festinatio! festinatio! et reditus! reditus! Reposuit: invenies me citius tibi supervenientem, quam oculus a prospectu revertatur tuus. Tum effuso cursu abiit, ut celer equus in hippodromo, filio dicens: festina! festina! Nos autem, non putantes, eum decipere et fugere, morabamur eum expectantes, ut expectantur festorum novae lunae et explorabamus de eo exploratoribus et quaesitoribus, donec lux senuerat et prope aberat, ut diei crepido⁴¹⁾ corrueret. Cum itaque meta⁴²⁾ expectationis nimis esset longinqua, et sol luceret (nebularum vespertinarum) laceris pannis, dixi sociis: modum excessimus morando; distulimus profectionem, usque dum amisimus tempus; jam autem clarum est, virum mentitum esse; paramini igitur ad iter faciendum, nec cujusquam fimeti oculos vestros in se convertito viriditas⁴³⁾! Ipse vero surgens, ut pilento instruerem camelum, et sarcinas imponerem profectionis causa, Abu Seidum inveni sellae camelinae inscripsisse:

O tu, qui mihi brachium fuisti et auxilium prae omnibus mortalibus!

Ne existimes, me aufugisse fastidio aut modum excedente petulantia;

Semper⁴⁴⁾ ego ex iis eram, qui cibati dilabuntur⁴⁵⁾!

Addidit (Haret). Coetum, ut sellae inscriptionem legerent, admonui, quo, quem vituperaverant, eum excusarent. Hi vero, lepidum ejus sermonem⁴⁶⁾ admirantes, Deum implorabant averruncum ab ejus noxa. Tum perreximus, nescii, quos jam ille nostrum loco elegerit alios.

41) Dies flumini comparatur. 42) Vel: spatium expectationis nimis caeet longum. 43) Non pauci pretii habentur graminia in prosectorum oecenitarum relictae fimetis nascentia, quamquam porviridia; hinc fimeti viriditate proverbialiter designatur species boni, cui non subest verum commodum. Occurrit hoc proverbium etiam Cons. XVIII. A Mohammedo ortum fertur, qui cum aliquando dixisset, „cavete vobis a fimetorum viriditate“, interrogatus, quid ista phrasi intenderet, responderit: puellam pulchram haud laudabilis plantarii, i. e. originis. 44) A. v. ex quo non desino; quod Scholl. explicant: dum vivo. 45) I. e. qui hospiti noluit molestias creare diutius commorando. Verba sunt desumpta ex admonitione Mohammedis (Kor. Sur. XXXIII, 53), qui post mensam solae esse vellet cum mulieribus suis. 46) D. S. Scholl. hoc vocabulum explicant per: quod decerpserunt apoc. Sed apium mentio hic saepe non erat necessaria. Rectius Toblebin in Schult: charafta atthamarat i. e. kathátuhá.

C u f i c u s .

Commemoravit Haret Hammamita. Cufae confabulatus sum nocte, cujus facies erat bicolor ¹⁾, cujusque luna referebat amuletum ²⁾ argenteum, cum sociis nutritis lacte eloquentiae, oblivionis syrma trahentibus super Sachbano ³⁾. Nemo eorum erat, a quo disci non potuisset, aut a quo sibi cavere necesse fuisset; ad unumquemque inclinabatur, a nullo abhorrebatur. Et fascinavit nos confabulatio, donec occiderat luna et dominata est vigilia. Cum autem velum expandisset sinceri nigroris nox, et nihil restaret quam dormiturgentis nutatio, audivimus a porta sonum latratum cientis ⁴⁾, quem sequebatur pulsatio petentis, ut aperiretur. Diximus ergo: quis nos accedit nocte atra? Respondit:

O homines hujus recessus, a malo sitis liberi, nec obviam habeatis, quoad vivetis, noxam!
Nox densa ad septum vestrum pepulit virum capilli disjecti, pulverulentum,
Fratrem itinerum diuturnorum, longinquorum, donec evasit curvus, pauper,
Similis novae coeli lunae, cum primum splendet. Quin aream vestram oppressit indigus
pudens⁵⁾,

Præ omnibus aliis mortalibus vos adiens, ut quaereret hospitium⁶⁾ et quietem.
Hospitem igitur accipite contentum, ingenuum, qui acquiescit dulci et amaro,
Carteque a vobis discedet, benignitatis vestrae laudem spargens!

Dixit Haret Hammamita. Cum autem sermonis dulcedine nos fascinasset, et cognossemus, quid esset pone fulgur ejus, festinavimus aperire portam, ei

1) D. S. Scholl: quod nocte incipiente luna luceret, deinde vero occideret. Sed cur non: cujus obscuritas lunae lumine erat illustrata? 2) Scil. ejusmodi amuleta similia sunt lunulae, vel petius solene ferreae equi. 3) Dicitur hunc veterum Arabum oratorem, cum duas conciliare vellet gentes, per dimidium diem locutum esse, nec unum repetiisse verbum. Cfr. Decas ed. alt. p. I. 4) I. e. hospitia. Arabes, dicitur, noctu migrantes latratum ciere solent, ut viam rectam inveniant. Posset vero et hac Scholl. animadversione supersederi, cum hominibus noctu accedentibus etiam invitis canum latratu oritur. 5) I. e. qui, quod opus habet, aperte fateri non audeat. D. S. Scholl. non consentiunt cum lexicis; illis enim auctoribus designatur, qui aperte mendicant. Dissensus ortus videtur ex ea verbi notione, qua est: irruere, urgere. 6) Vel: cibum hospitalem.

obviam ivimus salutatione 7), et diximus puero: heus! heus! affer quod est paratum! Dixit hospes: per eum, qui me constituit in septe vestro! non adlambam cibum vestrum, nisi sponderitis, vos me non habituros molestiam, nec mei causa vobis imposituros esum. Saepe enim esus 8) cruditate afficit edentem, et conviviis ei interdicat; pessimus autem est hospes, qui imponit gravia, excipientique affert noxam, praesertim noxam corpori adhaerentem, in morbos adducen-tem; nec dicit proverbium pervagatum 9) „optimae coenae sunt lucentes 10)“, alia mente, quam ut, mature coenantes, abstineamus a nocturnis epulis, quae reddunt luscitiosos; nisi quando, o summe Deus! ardet esuries et prohibet a somno. Dixit; et quasi nostram voluntatem perspexisset, aut ab arcu propositi nostri jecisset, re vera ineundo pacto ei gratificati 11) sumus, et gratias egimus ob aequabiles mores. Cum autem puer adtulisset, quod in promptu erat, et inter nos accendisset lampadem, considerabam illum, et ecce! erat Abu Seid. Quare sociis dixi: proficiat vobis, qui advenit, hospes, vel potius frigida 12) praeda! Nam, quamquam occidit luna (lucens) domo Sirii, orta est luna poëticae, et quamquam occidit plena luna Natrae 13), jam splendet plena luna prosae. Et invasit eos ardor laetitiae, avolavit somnus ab oculorum hircis, rejicientesque quietem, ad quam tetenderant, reversi sunt ad explicandam festivitatem, quam complicuerant. Abu Seidus quidem intentus erat manuum suarum labori, donec, cum tollendae mensae tempus venisset 14), diximus: delecta nos enarratione cujuspian e confabulationibus tuis egregiis, aut itineribus tuis mirandis! Respondit: expertus sum mira, quae nemo vidit videntium, nec ullus tradidit tradentium; ad maxime autem mira pertinet, quod spectavi hac nocte, antequam superveni vobis 15), et ad vestram tetendi portam. Petivimus itaque, ut referret, quod novum vidisset, libro vagans gradu, et dixit: Peregrinationis arcus me expuerunt in hanc regionem, famelicum, miserum, gestatorem perae vacuae, ut cor matris Mosis 16). Surrexi itaque per silentium 17) tenebrarum, quamquam pedes dolebant, ut quaererem virum ex-

7) Scil. dicendo: amplo et commode fruaris loco! 8) Proprie: buccella. 9) A. v. cujus vagatur vagans. 10) Vel: detectae, ut facies mulierum, quarum sunt resecta vela. Id vero est: diurnae. 11) Vel: consuetudinem cum eo inivimus. 12) I. e. jucunda. 13) E mansionibus est lunae; dunc scil. stellas spithameae intervalle separatae, inter quas ut nebula appareret nasus leonis. Notat vero etiam proeam, sive orationem sparsam, non vinctam. 14) A. v. cum id, quod prope eum erat, pestalaret, ut tolleretur, vel, tolli vellet. 15) Accusatur Haririus, quod hoc verbum non recte adhibuerit; sed liber est a culpa, si, quae Castellas de hoc verbo habet, agnoscimus. 16) Quod spe vacuum erat. 17) A. v. cum quiesceret (duraret) nox.

cupientem, aut acquirerem orbiculum panis, et pepulit me agaso famis, et fatum, cui cognomen est pater miri, donec constitui ad portam domus, et properanter dixi:

Salvete habitatores hujus domus! Vivatis commoditate vitae suavis¹⁸⁾!
Nonne apud vos filio viae pauperi, itineribus emaciato, nocte tenebrosa erranti,
Intestina aestuanti, famem comprehendenti, qui biduum non gustavit cibi saporem,
In terrane vestra ei est refugium? Nam jam obcuravit ala tenebrarum demissarum,
Estque vitae statu quietis experte. Et estne hac mansione dulcis potum,
Qui mihi dicat: baculum abjice et intra, gaude humanitate et cibo hospitali prompto!?

Dixi¹⁹⁾, et prodiit hinnuleus²⁰⁾, super quo erat palla, et inquit:

Per sanctitatem senis (Abrahami), qui sanxit hospitalitatem, et peregrinationis scopum
fundavit in matre urbium!

Nocturno visitatori, si talis supervenit, nihil apud nos est, quam sermo et cubitus in
septo.

Quomodo alios hospitio excipere potest ille, cujus somnus fugatur fame, et ossa rasa
sunt ejus impetu!

Quid tibi videtur de his, quae retuli, quid videtur?

Excepi: quid agam mansione vacua, statione socii paupertatis? Sed, o juvenis, quod tibi est nomen? jam enim intellectus tuus in admirationem me duxit. Respondit: nomen mihi est Seid, et patria Feid²¹⁾; heri hanc in regionem veni cum avunculis ex Absitis. Dixi: auge me luce, tu, qui vivas et extollaris! Dixit: narravit mihi mater mea Barra, quae, ut nomen edicit, est pia, se anno invasionis Mavâni²²⁾ nupsisse viro e primariis Sarugi et Rhassâni; hunc vero, cum ejus animadvertisset gravitatem, quod esset astutus, prouti ferant, secreto eam deseruisse, necdum rediisse²³⁾, et ad hoc usque tempus nesciri, vivatne, ut

18) Proprie: humefactae, uvidae. 19) Proprie: dixit. 20) Pr.: foetus vaccae silvestris. 21) Feid, vel Feid, D. S. Schell. dicunt stationem in via Meccae; quae tamen animadvertenda est nullius protii, cum multis vias Meccam ducant. Ex Abulfeda, ed. Rommel, p. 81 scimus: urbem esse parvam in Nagde, mediâ viâ, qua peregrini religiosi Irakae incedunt a Cufah ad Maccah. 22) Et hic D. S. Schell. nimis parca: „locus dicitur in via Meccae.“ Ex Schell. ad Hamasam discimus, Mavân dictum esse locum inter Babesam (quae traditur in pagis ad Medinam pertinentibus) et Nokram, quam invenimus in via Medinâ ducente Feidum. 23) A. v. et huc tractim.

expectetur, an mandatus sit sepulchro deserto. Perrexit Abu Seid: signis autem fidis cognovi, eum filium meum esse; manus tantum vacuitas me prohibuit, quominus me ei notum facerem; ob hanc ab eo discessi jecore contuso, lacrimarum torrente effuso; et num unquam, o prudentes! audivistis, quod hoc miro magis esset mirandum? Respondimus: minime, per eum, cui est (clarissima) scientia libri ²⁴)! Perrexit: redigite eam in ordinem singularium eventuum, memoriamque ejus sempiternam tradite foliis ²⁵)! nunquam enim historia similis vagata est mundi plagis. Allato itaque atramentario et nigris ejus serpentibus ²⁶), historiam signavimus, uti contexuerat; dein vero elicere tentavimus sententiam ejus de recipiendo puero. Ibi dixit: si modo gravis esset manica, leve mihi esset educare filium. Resumsimus: si viginti aureorum tibi sufficit summa, statim tibi eam colligemus. Dixit: qui non acquiescerem tantae summae, quam nemo contemnere potest, nisi fatuus! Continuavit relator. Nostrum ergo quisque in se suscepit hujus (summae) partem, datoque se obligavit libello. Pro hoc beneficio gratias egit, largam laudi impendens orationis copiam, donec, cum jam nimia nobis videretur celebratio, nimis exiguum munus, fabularum protulit ornatarum ²⁷), quod contemtas faceret vestes variegatas Jemanicas, usque dum appropinquavit diluculum, aurora perrupit illustrans, et confabulando transegeramus noctem, ex quo omnis ejus occiderat lucida stria, usque dum canescebant ejus antiae, et cujus perfecta erat felicitas ²⁸), donec florescebat ejus arbor ²⁹). Cum autem primum conspiceretur cornu rhasalae ³⁰), exsilivit in morem rhasalae, et dixit: surge mecum, ut accipiamus dona, et stil-latim promanare faciamus commissas summas; nam jam volitant jecoris mei laciniae ³¹) filii mei desiderio. Alae itaque ejus me adjunxi ³²), donec facilem ei reddideram successum. At postquam numeratam pecuniam bursa sua condiderat et, fulgentibus frontis hilaris lineis, dixerat: „Deus rependat pedum tuorum gressus; Deum imploro tibi, mea vice, tutorem!“ affantem me, „volo te sequi, ut videam filium tuum generosum, eumque alloqui, ut respondeat“, adspexit,

24) Korani. 25) Proprie: foliorum ventribus. 26) I. e. calamia. Perperam Schult.: et relique instrumento. 27) Proprie: phrygionicae vestis confabulationis. 28) A. v. cujus perfectae erant felicitates. 29) Schult. legit Amud pro Aud; inde vertit: cum columna diluculi prorupisset. Sed dies oriens hic comparatur arbori, cujus rosei se explicant flores. Minus placet sententia D. S. Schell.: comparatur arbori, cujus folia ex involucris promicant. Infathara, fissus fuit, etiam ad florum involucra referri potest. 30) Vel: gaealae i. e. solis. 31) Proprie: fissa. 32) I. e. dextram meam dextrae ejus junxi.

ut deceptor adspicit deceptum, et ridens, ut in utroque oculo lacrimae recipro-
carentur ³³⁾, declamavit:

O tu, qui decipientem splendorem ³⁴⁾ pro aqua habuisti, cum narrarem, quod narra-
vi! Non putavi, absconditum mansurum esse dolum meum, aut dubiam fore intentionem.
Per Deum! nec uxor mihi est Barra, nec filium habeo, a quo cognominatus fuerim;
Sed variae sunt mihi artes magicae, quas novas inveni, nec aliunde duxi,
Et quae nec Azmaï ³⁵⁾ retulit in relationibus suis, nec pertexuit Cumeit ³⁶⁾;
His utor mediis consequendi, quae manus decerpit, quando desidero;
Si vero supersederem, immutaretur status meus, non obtinerem, quod obtinui.
Accipe igitur excusationem et condona, si peccatum commisi crimenve!

Hic valedixit et abiit, corde meo Rhadhâae ³⁷⁾ depositis carbonibus.

³³⁾ Proprie in usa est de sonis, in gutturo se reciprocantibus. ³⁴⁾ Sarab splendor est deserti,
aquae speciem prae se ferens, sed ludens sitientes. Cfr. Lebidî Kazidam Moallakam v. 15. ³⁵⁾ Nomen
integrum est Abu Saïd Abdo'lmelik bin Koreib bin Azem bin Abdo'lmelik bin Azma bin Methhar bin Biach
bin Omar bin Abdo'llah Bahelita. Plura vide in Dissertatione de Moallaka Lebidî, p. 37; cfr. Consensum
Taurisensem. ³⁶⁾ Tres vixerunt poetae Cumeit dicti: primus ante Islamum, alter ante et post Islamum
stabilitum, id quod notat vox Muchdharim; tertius, Cumeit bin Seïd, post Mohammedem, ad sectam
Schlitarum transiit, carminaque omnium pepigit longissima, ut in proverbium abierint. ³⁷⁾ Rhadhâ, vel
Gadhâ, arbor est, cujus lignum prunam vivacissimam praebet.

Mararhiensis').

Commemoravit Haret Hammamita. Versabar Mararhae in concilio regiminis²⁾, cum, mentione eloquentiae facta, omnes, qui aderant, ex equitibus calami et dominis praestantiae, consentirent, non superesse, qui enucleate componat, et hac in arte versetur pro lubitu; nec restitisse post praecessores, qui inveniat viam candidam, tractatumve defloret virgineum³⁾; sed seculi hujus scriptores praestantissimos, facundiae frenorum potentes, mendicos⁴⁾ esse respectu majorum, etiamsi possideant eloquentiam Sachbani Vajelitae. Erat autem in consessu vir, sedens in angulo⁵⁾, ubi famuli stare solent; et quotiescunque illi modum excedebant in curriculo, et meliores vilioresve spargebant e cophino suo dactylos, limus ejus prospectus⁶⁾ elatusque nasus indicabat, eum terrae adhaerere⁷⁾, ut prosiliat; contractum jacere, ut orgyiam extendat⁸⁾; arcus laxatorem⁹⁾ esse, qui sagittas dolet; cubitorem, qui quaerat jaculando certare. Cum autem evacuatae essent pharetrae, rediisset tranquillitas, quiescerent procellae, cohibitus erat contradicens, (cessarent strepitus, silerent increpatus et increpans¹⁰⁾), accessit ad multitudinem et dixit: o homines! rem fecistis stupendam et a scopo aberrastis vehementer, dum magnificistis ossa putrida, excessistis favendo praeteritis, et despexistis generationem, qua vestri sunt fratres, quaeque vobis juncta est amicitia. Oblitine estis, o peritissimi nummorum exploratores, magorum antistites in solvendo et nodando, quod novae ediderunt venae, quove bimus equus¹¹⁾ ad certamen provocat quinquennem, parabolarum castigatarum, metaphorarum dulcium, epistolarum

1) Mararha, vel Maragha, urbs est Aderbiganae. Ibn Haukal, vert. Ouseley, p. 157 dicit: Maragha is nearly of the same size as Ardebil; in former times it was the seat of government: it has villages and suburbs, orchards and gardens, and land improved by agriculture. 2) Secus Schult. habet eruditio nis. 3) I. e. producat novum. Schult.: qui dissertationem virginem posset consecrere. 4) Pr.: domesticos, ob quos sumtus facere necesse est. Schult.: clientes. 5) Vel: in margine, ora. 6) Vel: palpebrarum contractio. 7) I. e. siliere. Schult.: oculos in terram defigere. 8) Schult.: ut mox amplo passu emicaret. 9) I. e. qui remisit arcus nervum. 10) Verba inclusa exstant in editione Percivalii. 11) Vel: camelus.

balteatarum, rhythmorum venustorum? Et num prisci, si recte considerat nunc vivens, alias sententias protulerunt, quam e fontibus haustas, qui nunc quoque frequentantur¹²⁾; quam fugaces¹³⁾, quae nunc quoque compedibus vinciuntur; ab illis per manus traditas ideo, quod prius nati erant, non ideo, quod abigens a rivo¹⁴⁾ accedentem superat? Mihi quidem notus est, qui, quando scribit¹⁵⁾, pingit; quando exponit¹⁶⁾, vestem textit Jemanicam; quando latius evagatur, deaurat¹⁷⁾; quando compendiose loquitur, miracula edit; quando ex tempore loquitur, attonitos facit; quando nova producit, corda findit. Excepit, qui prae ceteris respiciebatur in concilio, primatum illorum oculus: quis hunc saxum tundit¹⁸⁾, et harum proprietatum est admissarius¹⁹⁾? Respondit: hippodromi tui socius²⁰⁾, pugna tibi adversarius, et, si vis, exerce generosum²¹⁾, voca responsurum, ut videas, quod mireris. Resumsit ille: o quisquis es! milvus nostra regione non fit aquila, et facile nobis est distinguere argentum a glarea; raro autem, qui se exponit certamini scopum, evadit morbo incurabili; raro, qui pulverem ciet probationis, effugit contemptus festucas. Ergo tu, honorem tuum ne prostitue ignominia afficienti²²⁾, nec averte te a consilio bene consulentis! Regessit: quisque suae sagittae optime novit signum, et certe²³⁾ nox suam prodet auroram. Hominibus ibi clam deliberantibus, qua re puteum ejus explorarent, virique agerent experimentum, unus inquit: meae eum ceditte parti, ut eum petam historiae meae silice²⁴⁾, quae nodus est intricatus²⁵⁾, nummorum dijudicandorum lapis lydius. Ornarunt eum itaque dominio, ut rebelles quondam Abu Naâmam²⁶⁾, et accedens ad virum illum inquit: scias velim, me, cognatum²⁷⁾ huic²⁸⁾ praefecto, statui meo providisse dulci eloquentia, et ad reparanda curvata sufficiens habuisse auxilium in civitate mea, in facultatum copia et alendorum paucitate. Sed cum tergum meum aggravatum esset et periisset tenuis pluvia, ad illum contendendi ex oris meis cum spe mea, et oravi, ut mihi restitueret nitorem et me irrigaret; et laetus erat ob

12) Perperam Schult.: quam qui aquarum turbidis et calcatis veniant comparandi, e quibus nihil celsum ac venustum eluceat. Neutiquam orator veteres vult vituperare. 13) Sententias, quae ob pulchritudinem mox in omnium ore sunt, comparat cum celerissimis antilopibus. 14) I. e. e vita discedens, — allegoria e vita pastoritia desumpta. 15) Vel: tractatum componit. 16) Vel: comparationes instituit. 17) Alius est in ed. Percival. commatum ordo. 18) I. e. quis est detractor? D. S. Scholl. saxum hic notare dicunt: honorem, acclamationem. Schult. explicat: quis durum hoc saxum nobis perfregerit? 19) I. e. dominus, possessor. 20) Vel: compar tibi in hippodromo. 21) Scil. hunc. 22) Vel: vituperiis, aut locis, ubi vituperiis afficiatur. 23) Male Schult.: et nunc statim. 24) Secundum D. S. Scholl. silix notat: quod alicui in certamine par est. 25) Pr.: difficultas nodorum. 26) Abu Naâma cognomen est Katharensis, oratoris et poetae, tempore Musabi, filii Subeiri, quem rebelles dicti Alasriket Chalifam salutaverant viginti per annos. 27) Perperam Schult.: in comitatu hujus viri principis. 28) Ambiguum est, utrum dicere velit hujus urbis, an hujus provinciae praefecto.

adventum meum ac lubens, et mane me bonis cumulavit vespereque. Petenti vero tandem mihi licentiam, domum revertendi tergo laetitiae, dixit: ego mihi firmiter proposui, tibi non dare viaticum, nec concedere ²⁹⁾, ut relictis tuis te adjungas, nisi ante discessum tuum componas epistolam, qua statum tuum ita explices, ut vocabulorum binorum prioris litterae omnes sint punctatae, litterae posterioris distinctae sint puncto prorsus nullo ³⁰⁾. His auditis totum annum expectavi facundiam meam, sed non edidit verbum; totum annum mentem excitavi, sed aucta est sopore; omnes ³¹⁾ doctos auxilio vocavi, sed quisque caperata fronte se avertit. Si ergo vera de te retulisti, fac, veracitatis tuae proferas testimonium ³²⁾! Respondit: ad cursum incitasti equum cursorem, rigationem postulasti aquam effusam, arcum transmisisti in fabricatorem, domum habitare jussisti exstructorem. Tum, postquam cogitaverat, donec plenam fecerat ³³⁾ venam ³⁴⁾, abundans lac camelae, dixit: erioxylon ³⁵⁾ inde atramentario, sume instrumentum et scribe: Liberalitas, o tu, cujus felicitatis exercitum Deus confirmet! ornat; avaritia, o tu, cujus inimicorum oculos ³⁶⁾ fortuna deprimat! dedecorat; nobilis remunerat, ignavus frustrat; hospitalis excipit, sterilis ³⁷⁾ terret; benignus nutrit, rixosus festuca laedit; donum salvat, retardatio angit; preces custodiunt, laus purificat; ingenuus retribuit; denegare, quod jure est debitum, ignominia afficit; projicere verendos ³⁸⁾ est error, frustrare filios spei est crudelitas; nemo avarus est, nisi imbecillis mente; nemo decipitur, nisi tenax; nemo pecuniam condit, nisi miserabilis, nec contrahit manum pius. Nunquam desinant ³⁹⁾ promissa tua liberare fidem, consilia tua sanare, clementia tua ignoscere, luna tua splendere, dona tua ditare, inimici tui te celebrare, gladius tuus perdere, potestas tua aedificare, petens a te decerpere ⁴⁰⁾, te laudans colligere, liberalitas tua juvare, coelum tuum pluere, copia tua redundare, repulsa tua deficere! Qui spem suam in te posuit, senex est similis umbrae pomeridianae, cui nihil restitit; adiit te mente acerrimae aviditatis ⁴¹⁾; laudavit te selectis ⁴²⁾, quae dote donare necesse est; desiderium ejus autem

29) Vel: dispendium tuum recolligere. 30) In lingua latina sola littera ē puncto insignitur; in hac ergo artificium illud, quo prima quaeque vox litteris punctatis constat, altera quaeque non punctatis, locum habere non potest. Similia occurrunt in Consecro Ahvaseni et Samarcandensi. 31) Reprehenditur hic Hariri a popularium suorum nonnullis ob vocem Kathaba, omnes notantem, quippe quam ex usu non sit licitum ponere statu constructo. 32) A. v. proferas testimonium, si es e veridicia. 33) Vel: existimabat. 34) Pr.: prima e puteo scaturiens aqua, ingonium. 35) Quid ab illis, qui calamis scribere solent, atramentario inditur, ut carpta lana, gossypium, sericam, ad continendum atramentum. 36) Vel: cilium. 37) Vel: cyclops, delator. 38) Schult.: necessarium. 39) Licet etiam vertere: nunquam desinant. 40) Perperam Schult. verbum adhibet finitum. 41) Pr.: adiit te senex, cujus aviditas salit. Non bene Schult.: opinione bona. 42) Selectae orationes vel versus apensia hic comparantur, quae dote necesse sit.

facile expletur; quae animum ei tuum propensum reddant, sunt manifesta. Laus ejus pro praeda habetur, vituperium timetur; pone se habet familiam numerosam, quam teligit adversitas, expilavit iniquitas, totam obruit macies, dum ipse versatur in lacrima respondente⁴³⁾, tristitia liquefaciente, cura inhaerente, moerore modum excedente, quod spes frustrata est, neglectus canitie sparsit, inimicus dentes collisit, tranquillitas evanuit; neque vero declinavit amor ejus, ut iram provocaverit⁴⁴⁾; nec malos fructus tulit arbor ejus, ut resecetur; nec expuit⁴⁵⁾ pectus (cogentia), ut excutiat; nec nodosum erat vinculum⁴⁶⁾, ut odio habeatur. Liberalitas ergo tua postulat, ut quae ei sunt praestanda non rejicias; sed spem ejus fac candidam⁴⁷⁾, auferendo dolorem! Divulgabit laudem tuam in mundo suo, o tu, qui vivas ad removendam tristitiam⁴⁸⁾, erogandas opes, sanandam aegritudinem, tuendos senes, societate copiae et laetitiae nitentis, quamdiu visitabitur⁴⁹⁾ domicilium divitis et timebitur intentio malevoli⁵⁰⁾! Salve! Cum autem epistolam dictando ad finem pervenisset, et in praelio eloquentiae fortitudinem suam demonstrasset, multitudo ei gratificata est facto et dicto, largum ostendens favorem et liberalitatem. Interrogatus vero, qua in gente ejus sit origo, qua in valle ejus lustrum, respondit:

Rhassan nobilis mea est gens, Sarugum patria mea pristina.

Domus quidem illa solem aequat splendore et loco excelso;

Mansio autem dicta paradisum, salubritate, amoenitate et pretio.

Euge vitam, quam in ea transegi, et gaudia perfecta,

Diebus, quibus limbatam tractabam vestem in ejus hortis, litans genio⁵¹⁾,

Juventutis stola superbiens, revelatas conspiciens delicias pulchras,

Non metuens fortunae vicissitudines, nec casus ejus vituperandos!

Si homo moerore perderetur, ego mortuus essem moerore constante;

Si redimi posset vita praeterita, ego eam redimerem pretioso cordis sanguine.

Mori antiquius est viro, quam vivere vitam jumentum,

Quem annulus contemptus ducat ad magnas⁵²⁾ et injurias,

Et leones videt discerptos ungibus injuriosis luporum.

Peccatum autem imputandum est temporis; nisi ipsius esset mala indoles, non inconveniens foret habitus⁵³⁾;

Ipsa si recte staret, status etiam in eo recte se haberent.

43) Intelligit facilem et largam. 44) Vel: ut ira eam persequatur. 45) I. e. non pronuntiavit. 46) Nihil molesti erat in mea tecum conjunctione. 47) Imple. 48) Sic Castellus. D. S. Schell. interitum notat. Utrunque confirmat in Lexico Arabico-Latino Freytagius. 49) A. v. obruetur. 50) Vel: socordia, recordia. Schult.: aut metuit tergiversatio sordidi. 51) A. v. secans propositi, i. e. cujus pro arbitrio cedebant proposita, vel, perficiens quae vellem. 52) Subintellige: calamitates, vel peccata. Non convenire mihi videtur, quod Scholiastae suppleant: dignitas. 53) Vel: moe, natura.

Posthaec perlata ejus historia ad praefectum, iste os ejus margaritis implevit, eumque adegit, ut ad ipsum se reciperet, quo praeesset scribarum concilio; at suffecit ei donum, ab isto principatu eum retinuit fastidium. Dixit, qui retulit. Equidem cognoveram lignum arboris ejus, antequam maturuerant ejus dactyli; et prope aberam, ut ejus pretium indicarem, antequam fulserat plena ejus luna; sed palpebrae nictu innuit, ut ne extraherem gladium ejus e vagina. Jam, cum exiisset plena cum pera, discessisset potitus victoria, eum secutus sum, amicitiae officium exsecuturus, reprehensurus scilicet eum ob recusatum praesidis munus; verum se avertit ridens et declamavit modulans:

Vagari per regiones cum paupertate, antiquius mihi est, quam munus.

Nam praefectis⁵⁴⁾ est asperitas et objurgatio, eheu quanta objurgatio!

Et nemo eorum bene facta complet, et firmat, quod constituit.

Nec te decipiat fallens deserti splendor, nec aggrediaris rem non perspectam⁵⁵⁾;

Quot enim somniantes, laetati somnio, terrore percussi sunt expergiscentes! —

Hamedanensis Specimen¹⁾.

Retulit Isa filius Hischami²⁾. Cum ego essem urbe Salami³⁾, reversus a peregrinatione ad domum sanctam, itineratorum⁴⁾ more jactanter ambulabam in Tigridis ripis, ut contemplerer, quae illic sunt amoena, lustrarem pulchra ornamenta. Tandem veni ad circulum virorum se urgentium, quorum colla torquebat videndi desiderium, risus findebat orum chalinus; et spectandi cupiditas eandem in me vim exercuit, donec loco steti, quo viri cujusdam audire poteram vocem, sed non conspiciere faciem, ob vehementem concursum et modum excedentem compressionem. Et ecce! simiarum erat ductor, qui simias ad saltandum incitabat suas, et adstantibus movebat risum. Ibi ego in modum canis collari ornati (venatici) insilui, et in hominum cervicibus incesi instar oblique gradientis⁵⁾, hujus quidem humero me projiciente in illius umbilicum, donec duorum virorum in barba, ceu pulvinari, insidens, post fatigationem gavisus sum quiete; quamquam cursu illo, tanquam compedibus impedito, excitata saliva me paene suffocabat, et loci angustia vix ferendam mihi imponebat molestiam. Cum autem simiarum ductor opus suum perfecisset, et spectatorum corona dispersa abiisset, coopertus sum veste desiderii⁶⁾, illius physiognomiam conspiciendi, et en! erat Abu'lfatch Alexandrinus; quem equidem increpui: quid istud vilitatis? Sed declamavit:

Vitium est temporis, non meum; vitupera singulares fortunae vias!

Stultitia consecutus sum, quod in votis erat, commodeque incedo vestibus pulchritudinis.

54) Intelligendi sunt urbium et provinciarum praefecti. 55) Vel: dubiam, ambiguum.

1) Textum arabicum et versionem gallicam dat Sil. d. Sec. in Chrestomathie, ed. I., tom. III., p. 192.
2) Similem historiolam exhibet J. de Hammer in libro: Encyclopédische Uebersicht der Wissenschaften des Orients I. p. 506. Ex quo prodit, Sasanitas non raro simias uti ad hominum marsupia vulgenda.
3) I. e. in urbe Barhadd, vel Bagdad. 4) In Chrest. Arab. ed. II. MDCCCXXVIII., Silv. d. Sec. praeficiens variantem vertit: „comme font les gens, qui marchent a pied“, quod quidem sensum non fundit meliorem. Recepta autem hac variante, posset etiam verti: jactanter ambulabam, ut caso solet in vehementia pedestris incensus. 5) Sequimur versionem Sacyanum. Ad verbum vertendum: curvi, distorti. Notantur vero etiam hac voce, ut vidimus in Cons. Dimjatensis initio, magnae celeritatis et prae celeritate quasi stolidi cameli, equivo. 6) Varians lectio, quam hic Chrest. ed. II. habet (scil. Ra h b pro Da h s c h), plane nihil mutat in sensu, ideoque hoc specimine vix indicari merebatur.